

גם אם בוטו לא ייצגה אותי

הרצח של ראש ממשלת פקיסטאן לשעבר, בנוזיר בוטו, היה ללא ספק נקודת מפנה - הן בעבור פקיסטאן והן בעבור העולם. פקיסטאנים ואנשים בכל העולם תוהים בדבר הסיכויים - הנראים עתה קלושים - להשכין יציבות באזור.

קשה להיות אופטימיים לאי חר רצח בוטו, אבל החיים חייבים להימשך ושאלות חשובות צריכות להישאל. למשל, מה יהיו ההשלכות של מותה על הנשים המוסלמיות? האם היא ייצגה את המודל הנשי המוסלמי החדש?

כאשה מוסלמית צעירה, אני אומרת, בכל הכבוד, כי אם בוטו ייצגה את דמותה החדשה של האשה המוסלמית - הרי לנו, הנשים המוסלמיות, אין הרבה למה לצפות. אנחנו, כמו הדמוקרטיה, בצרות.

אני יודעת שרבים מתומכי בוטו לא יקבלו בברכה את דבריו. אולם, אם מחויבותה לדמוקרטיה היתה כנה - היא כוודאי היתה מגינה על מחויבותי להיבט החשוב ביותר של הדמוקרטיה: זכות ההתנגדות.

איני מתכוונת להמעיט מחשיבות קריאת התיגר שהיתה במעמדה של בוטו - כאשה הראשונה שכיהנה כראש ממשלה בעולם המוסלמי - על התרבות השבטית. מנהיגותה, לעומת זאת, לא היתה כזאת.

מורשתה של בוטו מעידה על נחישותה וגמישותה. ואולם, התייחסותה לעניין זכויות האדם למשל הסתכמה במס שפתיים בלבד. על אף הצהרתה, כי "כל ילדי פקיסטאן הם ילדיה", היא עשתה מעט מאוד כדי להגן על בנות פקיסטאן.

העובדה שבוטו לא ניסתה להביא לביטול החוק הפקיסטאני, שאינו מבחין בין אונס לניאוף, היא הוכחה לשיתוף הפעולה שלה עם הגרועים שבבני עמה. על פי החוק הפקיסטאני לא רק שקורבן האונס נענשת - לעתים קרובות היא אף מוצאת להורג כדי לשמור על כבוד הקהילה. חוסר המעש שלה בכל הנוגע להגנה על נשים או לעליית הטליבאן באפגניסטאן סותר את טענתה

שלפיה מנהיגותה מייצגת "חזון אלטרנטיבי על החירות, זכויות האדם, חדשנות שאינה מנוגדת לדת, קידמה ושגשוג" ("אסיה טיימס" מהדורת אינטרנט, 2004) מנהיגותה של בוטו לקתה בחסר, אך תפישותיה רמזו על הבטחה אמיתית. אם המוסלמים וחסידיו הדמוקרטיה ברחבי העולם יניחו בצד את הכבוד שהם רוחשים לבורטו כאשה ויגשימו את רעיונותיה - לפיהם "הדמוקרטיה נחוצה לשלום", ו"אפשר להרוג אדם, אבל לא רעיון", יש לנו סיכוי.

לנשים המוסלמיות יש תפקיד חשוב במיוחד, מפני שבמלחמה נגד השבטיות אין לנו כמעט מה להפסיד ויש לנו הרבה מה להרוויח. הרי הנשים הן שמשלמות את מחיר הרשע שבוטו בחרה לא להתעמת עמו. אנו יכולות להסתמך על הקוראן, הקובע כי אלוהים לא משנה את מצבם של בני האדם עד שהם לא משנים את עצמם. זוהי קריאה לפעולה וצו נגד פאסיוויות.

האם בנוזיר בוטו היתה יכולה להפוך את פקיסטאן לדמוקרטיה איתנה? זאת לא נדע לעולם. מה שאנו יודעים הוא שדמוקרטיה בת-קיימא היתה אחת ממטרותיה הרבות, והיא לא היתה היחידה. פקיסטאנים רבים הבינו שתמיכה ברעיונות - דמוקרטיה, חופש פרו לחן ודיבור - הינה אמצעי הרבה יותר מוצלח לשינוי מאשר תליית כל התקוות בדבריו של אדם אחד.

משימה זו איננה מונחת רק בידי מוסלמים ולא-מוסלמים בעודם לם כולו. עלינו להבין כי השלום בעולם המוסלמי - וכפועל יוצא מכך היציבות העולמית - תלוי בכולנו. אסור לנו להתיר לנשימו תיה האחרונות של בוטו לקחת עמן את התקווה שהיא יכולה להותיר מאחוריה.

הכותבת, עיתונאית עצמאית החיה בארצות הברית, היא מוסלמית מאמינה, הפועלת ליישב בין הדת למודרניות